

КАТЯ МАН
ПОСЛЕДНИТЕ ГОДИНИ НА
ТОМАС МАН

Превод от немски: Венцеслав Константинов, 2009

chitanka.info

След смъртта на Рузвелт, особено по време на така наречената „ера на маккартизма“, Америка толкова се промени, че там вече не се чувствахме добре. До 1952 година останахме да живеем отвъд океана и още не бяхме решили да си тръгваме, по-скоро изчакахме развоя на политическите, събития. И без това сърцето не ни теглеше към Германия; там все още имаше много омраза и вражди — така че като убежище ни оставаше Швейцария, където винаги сме ходили с удоволствие. Но въпреки привързаността ни към Швейцария, навярно пак щяхме да се завърнем в Америка, ако нещата бяха протекли другояче и за президент бе избран например Адлей Стивънсън. Всъщност всяка година „прескачахме“ до Европа, първо с параход, а през последните години със самолет, което бе доста непрактично и скъпо. Затова смятах за по-разумно да останем в Швейцария и от време на време да летим до Америка.

През 1949, юбилейната Гьотева година, за пръв път след шестнадесетгодишно отсъствие, бяхме отново в Германия. Най-напред заминахме за Франкфурт, където в църквата „Свети Павел“ мъжът ми държа реч за Гьоте, а после продължихме за Ваймар. Такова беше нашето условие: Да посетим и двата Гьотеви града — Франкфурт и Ваймар. Мъжът ми изрично заяви във франкфуртската си реч: „За мен има само една Германия като цяло, а не разделено на зони отечество, и както знаете, оттук заминавам за Ваймар.“

Тогаваша чух хората наоколо да шушукат и да се питат: „Я, той да не би да е комунист?“

Много му се разсърдиха за това отиване до Ваймар. От консулството във Франкфурт дори ни направиха бележка, че естествено нямало законно основание да се забрани на един американски гражданин да посети Ваймар. Искали само да ни обърнат внимание, че на това няма да се гледа с добро око. Тогаваша им казахме: „Е, значи просто няма да ни гледате с добро око. Какво да се прави!“

След това първо пребиваване в Германия няхахме особено желание да я посещаваме, но все пак няколко пъти ходихме там по покана.

Никой не предполагаше, че Томас Ман ще доживее до осемдесет години, а никой изобщо не допускаше, че преди всичко ще запази

такава работоспособност до осемдесетия си рожден ден. Той беше нервен, чувствителен, лесно изпадаше в депресии, но това е характерно за повечето хора на изкуството. Здравето му никога не е било особено крепко, винаги страдеше от нещо; най-тежкото заболяване беше ракът на белите дробове, но това бързо се възстанови, а девет години по-късно почина от атеросклероза. Първоначалната лекарска диагноза беше тромбофлебит, но това възпаление на вените в крака се оказа само вторичен симптом. През всичките години, които му оставаха, нямаше никакви оплаквания или проблеми заради белите дробове. Все пак бяха отстранени голяма част от десния дроб и едно ребро, а цялата работа пое другият дроб с остатъка от първия. Никога не изпитваше затруднения в дишането и успя да нагоди и начина си на писане. Тъй като седенето му причиняваше болки в гърба, замени стола зад писалището с ъгловото място на дивана, където можеше да опре ръка на облегалката, а хартията бе в скута му, прикрепена на подставка. В тази поза работи до края, но иначе можеше да се изкачва и изобщо да върши, каквото поиска.

Дори в холандския морски курорт Нордвейк ан Зее, където през последната година от живота му прекарахме почивката си през юли, той все още добре се държеше на краката си. Всеки ден се разхождахме край морето, времето се задържа необикновено хубаво и щом кажех: „Мисля, че трябва да се връщаме, доста се отдалечихме от хотела, да не забравяме и за обратния път“, той отговаряше: „Какво толкова, хайде да повървим още мъничко.“ А когато един ден асансьорът в хотела не работеше, той каза: „Тогава просто ще се кача по стълбите.“

Такъв си беше, почти до края.

Юбилейната година на Шилер съвпадна с неговата осемдесетгодишнина; той написа речта „Опит върху Шилер“, която трябваше да прочете на тържествата в Щутгарт, и толкова се задълбочи в нея, че тя започна силно да се разраства и накрая достигна сто и двадесет машинописни страници вместо предвидените двадесет.

Когато Томас Ман подготвяше някакъв доклад, той винаги излизаше прекалено дълъг. Тогава дъщеря му Ерика получаваше задачата да направи необходимите зачерквания и съкращения. В това беше майсторка. Речта за Шилер трябваше да съкрати до една шеста.

Честването в Щутгарт бе необикновено. Публиката явно бе трогната от речта. А напрежението наистина беше голямо. После отидохме и до Любек, където останахме една седмица, а на Томас Ман бе присъдено почетното гражданство. Изобщо не разбирах как успява да върши в един ден толкова много неща: и следобеда бе заангажиран, и вечерта имаше премиера в драматичния театър. Тогава му казах: „Слушай, хайде да не ходим.“

„Но, разбира се, че ще отидем. Все пак е интересно да го видим.“

А в друг ден трябваше в градския театър да четете откъси от свои творби; като въведение поиска да изпълнят увертюрата към „Лоенгрин“, която с такова въодушевление бе слушал там като момче; а накрая пак имаше музика. Мъжът ми четете в продължение на час и половина; свечерило се беше и му казах: „Сега се тръгваме, нали?“ Но той рече: „О, не, сега ще поостанем с приятелите.“ И се заседя с тях до полунощ.

Не предполагах, че ще му стигнат силите. Наближаваше осемдесетият му рожден ден, а той така се зарадва на почетното гражданство и на помиряването ме с града, с родния му град.

Дори при толкова наситено то и строго разчетено пребиваване в Любек не искаше да изпусне представленията в градския театър. Душа даваше за театъра, за немската драма. Точно това му липсваше в Америка. Та нали сам бе написал в младежките си години една пиеса, „Фиоренца“, а Макс Райнхард, с когото се знаехме от Берлин, но се сблизихме в Америка, непрекъснато му повтаряше: „Господин Ман, напишете само някой диалог, аз веднага ще го поставя, какъвто и да е!“ Но той не се реши. Едва в края на живота си се зае да напише още една пиеса, „Сватбата на Лутер“, но само събра материала и до смъртта си не написа нито ред.

Неговата област бе романът, прозата: той имаше чувството, че е последният голям немски разказвач. Ясно му беше, че бюргерската епоха е отминала и че неизбежно ще дойде нещо друго. Но той все още

принадлежеше на тази епоха, макар да бе склонен да пародира недъзите ѝ.

Не беше много уверен в посмъртната слава на творбите си. Винаги казваше: „Никой не може да предскаже това.“ Но ето че изминеха петнадесет години от смъртта му, а творчеството му още живее. Винаги говореше с изключителна доброжелателност за промените, които вероятно предстояха, макар да не можеше да се прогнозира в детайли. Всъщност говореше за бюргерската епоха без носталгия. Сигурно имаше някои неща, за чиято загуба щеше да съжалява, ако я беше доживял. Смяташе себе си за последен представител на една велика епоха.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.